

รู้หรือไม่ว่า

ผีเสื้อกิน 'น้ำตา' เป็นอาหารว่าง!?

ป๊อปปูล่า

ในคืนป่าอันรากรกแห่งประเทศบราซิล ตอนนี้เป็นเวลาเกือบเที่ยงคืน...ข้างๆ ดวงตาที่ปิดสนิทราวตาของเขอ ผู้มาเยือนหน้าตาพิลึกพิลั่น กำลังค่อยๆ ยื่นปากยาวๆ ที่ดูเหมือนวงของมันออกมา

เขายังคงหลับไหลอย่างสบาย ไม่รู้ตัวเลยว่าดวงตาของเขากำลังจะถูกรุกรานโดยจุ่มพิตของผีเสื้อสีส้มสดใส ปากเล็กๆ ที่มีลักษณะเหมือนวงนั้นค่อยๆ แทรกตัวเข้าไปในลูกนัยน์ตาของเขอ

ราวกับฉากในเรื่องสยองขวัญ ที่ท่าของผีเสื้อเยือกดูมั่งมัน ปากที่สอดแนมเข้าไปในดวงตาค่อยๆ เคลื่อนไปมาช้าๆ ของเหลวในตาของเขอถูกเขาดูดกินไปอย่างรวดเร็ว ร่างกายของเขอเริ่มกระสับกระส่าย เปลือกตาของเขอขยับเบาๆ น้ำตาเริ่มออกมามากขึ้น

ผีเสื้อเยือกแอบลักดูดน้ำจากตาจนอิ่มหนำเต็ม ก่อนที่จะผละจากไป

ตาของเขออาจจะระคายเคืองในตอนเช้า แต่เขอคงไม่มีโอกาสได้รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับตัวเขอบ้างในยามนิทรา เพราะถึงตอนนี้ แม่ในเขอที่ผีเสื้อเยือกได้จากไปแล้ว เขอยังคงหลับไหลไม่ได้สติ

“นี่” เป็นภาพที่หาดูได้ยากยิ่ง” ลีแอนโดร โจอาคาร์เนโร เดอ ลิมา มอเรส (Leandro João Cameiro de Lima Moraes) นักชีววิทยา

จากสถาบันวิจัยอะเมซอนแห่งชาติ (National Institute of Amazonian Research) ในประเทศบราซิลกล่าว

ภาพผีเสื้อกลางคืนแอบลักดูดน้ำตาของนกนั้น แทบจะไม่ค่อยมีใครเคยบันทึกได้มาก่อน

ที่มีบันทึกเป็นเอกสารไว้ก็มีแค่ 2 ครั้ง ครั้งหนึ่งในปี 2007 ที่มาดากัสการ์ และอีกครั้งในปี 2015 ที่โคลอมเบีย

แต่ลีแอนโดรเจอแจ็กฟ็อด หลังจากเดินสำรวจต่อเพียงแค่วันถึงชั่วโมง เขาก็ได้พบกับคูนุกซ์เซากับผีเสื้อกลางคืนอีกคู่ มีต่างจากจากที่เห็นมาก่อนหน้า

ผีเสื้อกลางคืนสีน้ำตาลตัวเขอกำลังจุ่มพิตบางเบาที่ตาของนก พร้อมสอดแทรกวงปากที่ยืดยาวของมันเข้าไปในลูกตาของนกน้อยที่กำลังหลับไหล เพื่อดูดกินหยดน้ำตาที่เอ่อคลอออกมาอย่างสบายอารมณ์

ที่จริง งานวิจัยของลีแอนโดรเจเน้นศึกษาดูผีเสื้อ

กลางพวกสะเทินน้ำสะเทินบก แต่พุดเตงผีเสื้อกลางคืนตัวเขอซึ่งลักดูดน้ำตานกตอนหลับที่เขาอัดได้นั้นก็น่าสนใจเกินกว่าที่จะเก็บงำเอาไว้คนเดียว

ในปี 2018 เขาตัดสินใจเขียนเปเปอร์เล่าถึงเหตุการณ์แล้วส่งไปลงวารสาร Ecology เพื่อรายงานสิ่งที่เขาพบ

“น”่าแปลกใจ ปกติ ภาพผีเสื้อกินน้ำตานกนั้นพบได้ยากมาก แต่ลีแอนโดรเจอไปสองรอบในคืนเดียว นั่นทำให้เขาริเริ่มสงสัยว่า ที่จริง พฤติกรรมแปลกๆ แบบดูดน้ำตาของนกนั้น อาจจะไม่ได้พบได้ยากขนาดนั้นในธรรมชาติ

แต่ที่เราไม่ค่อยเคยสังเกตเห็น อาจจะเป็นเพราะเหตุการณ์แบบนี้จะเกิดขึ้นแค่ในยามดึกในป่าลึกที่เงียบสงัด

หรือมันก็อาจจะเกิดแค่ในบางช่วงที่แหล่งอาหารแหล่งเกลือในธรรมชาติมีขาดแคลน

อย่าลืมว่านกหลายชนิดกินแมลง เป็นไปได้เหมือนกันว่านี่เป็นเรื่องที่มันน่าจะไม่อยากทำ เพราะการแห่ตาหนักของผีเสื้อกลางคืน ก็ไม่ต่างกับการกระตุกหนวดเลียสายพันธุผีเสื้อที่กลับบินขนาดนั้น อาจจะมีเหลือรอดอยู่ไม่มาก เพราะถ้าแห่ไปแห่มาแล้วมัน รับรองสูญสถานะแน่นอน

แต่ในความเป็นจริง แม้จะพบในนกไม่บ่อย พฤติกรรมกินน้ำตาในแมลง หรือที่ศัพท์วิชาการเรียกว่า Lacryphagy นั้นต้องบอกว่าพบได้ทั่วไปในธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะในน้ำตานั้นอุดมไปด้วยโปรตีนมากมายหลายชนิด รวมทั้งเป็นแหล่งเกลือโซเดียมที่จำเป็นมากต่อแมลงในการดำรงอยู่และสืบพันธุ์

ซึ่งเกลือโซเดียมนี้ หาได้ยากมาก และที่พื้ที่ที่สุดคืออาหารทั่วๆ ไปที่มันกิน อย่างเช่น น้ำหวานจากดอกไม้ต่างๆ นั่นไม่มี

แมลงก็เลยต้องหาแหล่งเกลือเพิ่มเติม บางชนิดนิยมโปงดิน บางชนิดก็กินจากเหงื่อ บางชนิดดูดจากซากเผ่าลิงปูกู๊ด และบางชนิดก็จัดเต็มมาจากอง...อี...้อะไรสักตัวปล่อยทิ้งเอาไว้

หยดน้ำตาที่เลยฟังดูเป็นแหล่งเกลือที่มีรสนิยมขึ้นมากที่สุดที่ แมจะแอบสยองขวัญไปนิดก็ตาม

“บ”ล่ถ้าจะย้อนดูในประวัติศาสตร์ รายงานเป็นน้ำตาของพวกแมลงรสนิยมพิลึกฉบับแรกๆ น่าจะออกมาในราวๆ ปี 1915 จากแถบแอฟริกา ที่ซึ่งมีนักวิจัยลงสำรวจแล้วต้องเซอร์ไพรส์เพราะเจอผีเสื้อกลางคืนมา

ผีเสื้อกินเลือด กับปาร์ตี้น้ำตาจะเข้ (ภาพโดย Carlos de la Rosa)

แอบดูดกินน้ำตาของม้า และสัตว์กินอื่นๆ และอีกครั้งในปี 1958 จากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีรายงานผีเสื้อกลางคืนเปิบพิสดารมาดูดกินน้ำตาของโค กวาง สุกร แกะ แก้ง ม้า ลา กระบือ และช้าง ทั้งในประเทศไทยและกัมพูชา เรียกว่ามุงเป่าไปที่สัตว์เท่ากับ ที่น่าจะไม่มีพิษมีภัยล้วนๆ ไม่เหมือนหมา แม้จะมารังความตอนต้น สัตว์พวกนี้บางตัวอาจจะไม่สนใจ ไม่แคร์ ปล่อยให้พวกมันปาร์ตี้น้ำตาก็ได้อย่างสบายใจลืมเสียด้วยซ้ำ

ไม่ใช่แค่สัตว์เท่ากับเท่านั้นที่ผีเสื้อจะสนใจ แม้แต่สัตว์เลื้อยคลานที่น้ำตาจะพริกแกวอย่างจะเข้ พวกมันก็ยังไม่ว่ากันว่าแต่จะซึมน้ำตาด้วยหรือ?

“มี” เคนต์ วเลียต (Kent Vliet) นักชีววิทยาดูเชี่ยวชาญสัตว์เลื้อยคลาน จากมหาวิทยาลัยฟลอริดา (University of Florida) ยืนยันว่า “ต่อมน้ำตาของจะเข้จะเชื่อมกับโพรงไซนัสของมัน ไอเดียหนึ่งก็คือน้ำตาจะเข้จะสร้างจากตาดก่อน แล้วจึงไหลลงไปในโพรงไซนัส ก่อนจะผ่านไปที่คอหอย ช่วยในการหล่อลื่นอาหารให้ไหลลงไปในท้องได้ง่ายขึ้นในตอนที่จะเข้กลืนเหยื่อ น้ำตาของมันน่าจะทำงานในการย่อยอาหารคล้ายๆ กับน้ำลายของคน”

น้ำตาจะเข้ซึ่งมีน้ำจืดประกอบไม่เหมือนน้ำตาทั่วไป นอกจากอุดมไปด้วยเกลือแล้ว ยังมีโปรตีน เอนไซม์ และสารอาหารต่างๆ อีกมากมาย และนั่นอาจจะเป็นสาเหตุให้ผีเสื้อ ผีและแมลงอีกหลายชนิดติดใจน้ำตาจะเข้

แน่นอน มีหลักฐานชัดเจนว่ามีผีเสื้อหลายชนิดติดใจน้ำตาจะเข้

ภาพถ่ายโดยคาโลส เดอ ลา โรซา (Carlos de la Rosa) ผู้อำนวยการสถานีวิจัยชีวภาพลาเซลวา องค์การเพื่อการศึกษาเซตร้อนนาคอสนาม (La Selva Biological

มติชน สุดสัปดาห์

Matchon Weekend
Circulation: 500,000
Ad Rate: 481

Section: First Section/-

วันที่: ศุกร์ 14 - พุธสัปดาห์ 20 เมษายน 2566

ปีที่: 43

ฉบับที่: 2226

หน้า: 54(กลาง)

Col.Inch: 97.59

Ad Value: 46,940.79

PRValue (x3): 140,822.37

ศิลป์: สีสี่

คอลัมน์: ทะลุกรอบ: รู้หรือไม่มีผีเสื้อกิน 'น้ำตาล' เป็นอาหารว่าง!?

Station, Organization for Tropical Field Studies) ในคออสตาริกาเป็นหนึ่งในแหล่งที่ชัดเจนและน่าทึ่งที่สุดราวกับหลุดมาจากการจินตนาการ ผีเสื้อสีส้มสดใสปั้งฟรัง กับฝั่งตัวอ้วนกลมกำลังดอมดมใบหน้าของจระเข้เคแมนขนาด 2.5 เมตรที่นอนอ้าปากโชว์เขี้ยว อาบแดดอยู่แต่จระเข้ไม่กินผีเสื้อนั้น นันหมายความว่าเคสจระเข้ สำหรับผีเสื้อ ก็ไม่น่าจะมีอะไรน่ากลัว

พอกจากจระเข้แล้ว เค้าก็ใช้จะไม่โดน ในปี 2018 ศิลปินที่ริบลองแม่น้ำแทมโปปาตา (Tambopata river) ในประเทศเปรู ซอฟิล ทอร์เรส (Phil Torres) นักกีฏวิทยาและยูทูปเบอร์ชื่อดังเจ้าของช่อง The Jungle Diaries มีบางช่วงที่นำเสนอใจ

เป็นภาพฝูงผีเสื้อฝูงใหญ่สีส้มสดใสปั้งฟรังบินว่อนมขมระดมอยู่รอบๆ เค้าก็เฝ้าตัวอ้วน 2 ตัวที่กำลังนอนอาบแดดอยู่ที่ริมฝั่ง

ฝูงผีเสื้อสีส้มตระการตากำลังไล่ตอมดวงตาของเค้าตัวเหมือนอย่างกระตือรือร้น บางตัวถึงขั้นเกาะติดแล้วดูดน้ำตาจากเค้าให้เห็นกันชัดๆ แบบไม่ต้องหลบซ่อนกันเลยฟิลเผยว่ามีผีเสื้อกว่า 8 ชนิด จาก 3 ตระกูลที่คอยไล่ตอมไล่กินน้ำตาลจากเค้าที่นำเสนอสาร

ฟิลเชื่อว่าอะไรที่นอนนิ่งๆ นานๆ แล้วไม่เป็นพิษเป็นภัย ก็น่าจะเป็นเหยื่อให้ผีเสื้อพวกนี้รุกรานเอาได้หมด "ที่เค้าทำได้ก็แค่หันหัวไปอีกข้างให้ผีเสื้อบินหนีไป ซึ่งจริงๆ ก็ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าไร"

ผีเสื้อพวกนั้นมันคงมากับการจูโจมเหยื่อ...พวกมันไม่ยอมไปไหนเลย

"นี่เป็นภาพที่สวยงามที่สุด แปลกที่สุด เพี้ยนที่สุด และน่าตื่นตาตื่นใจที่สุดที่ผมเคยเห็นมาในชีวิตนี้" ฟิลกล่าว "ผมกล้าพนันเลยว่าถ้าผมนอนนิ่งๆ นานพอ พวกมันจะต้องมากินเหยื่อของผมแน่นอน ซึ่งนั่นพบได้ตลอด เผลอๆ บางตัวอาจจะเลยขั้นไปกินน้ำตาลของผมเลยด้วย"

ชึ่งที่ฟิลคิดนั้นมันมีความเป็นไปได้อยู่เยอะมาก เพราะจากการศึกษาในอดีต พบว่าผีเสื้อบางชนิดนั้นพิศวงน้ำตาลตามนุษย์ถึงขั้นสุด ไม่ใช่แค่ชอบเลยๆ นะ แต่ถึงขั้นคลั่งไคล้

ในปี 1969 ฮานส์ แบนิซิเกอร์ (Hans Bänziger) นักกีฏวิทยาจากสถาบันเทคโนโลยีแห่งชาติ ซูริก ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ (Federal Institute of Technology,

Zurich, Switzerland) เผยในแฟลเปอร์ Records of Eye-Frequenting Lepidoptera from Man ที่ตีพิมพ์ออกมาในวารสาร Journal of Medical Entomology ว่าผีเสื้อกลางคืนหลายชนิด "ในประเทศไทย" มีรสนิยมชื่นชมน้ำตาลตามนุษย์

ในปี 1965 ฮานส์โดนผีเสื้อกลางคืนชนิดหนึ่งเข้าจูโจมอยู่หลายหนที่ ในขณะที่กำลังเก็บตัวอย่างในยามค่ำคืนที่มวกเหล็ก มันพยายามเกาะที่หน้าของเขา และยื่นปากที่เป็นเหมือนวงมวกดูดกินน้ำตาลของเขา แม้ว่ากรูโจมนของผีเสื้อชนิดนี้จะไม่เจ็บปวดอะไรเท่าไร แต่ปากที่เป็นวงของมันทำให้ระคายเคืองพอที่จะทำให้เขาหลังน้ำตาลออกมาอย่างมากมายให้มันได้ดื่มกิน

แม้มนุษย์ก็ยังไม่ได้อึ้ง แต่ต้องบอกเลยว่ากลัว

บลในปี 1966 ฮานส์ก็ทดลองกับตัวเองโดยใช้ผีเสื้อกลางคืน Lobocrapis griseifusa ที่ขึ้นชื่อลือชาในความแสบ ผีเสื้อชนิดนี้ไม่ได้แอบขโมยน้ำตาลตอนหลับ แต่จะเน้นการลากปากยาวๆ ที่มีปลายเหมือนหมวกไปมาบนผิวหนัง ทำให้ระคาย สุดท้ายก็ต้องหลังน้ำตาลออกมาให้มันดื่มกิน

เขาเก็บผีเสื้อกลางคืน 3 ตัวไว้ในถุง โดยจับอดข้าวอดน้ำ ไม่ให้กินอะไรราวๆ 50 ชั่วโมง แม้ผีเสื้อทั้งสามจะยอมปล่อยเขาให้นอนหลับสบายตลอดทั้งคืน แต่แล้วในช่วงเวลาเช้าตรู่วิวๆ 6 โมงเช้า เหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น ผีเสื้อที่หัวโหดตัวหนึ่งพุ่งเข้าโจมตีเขา

ฮานส์เล่าว่าผีเสื้อ Lobocrapis griseifusa ที่ร้ายกาจเฝ้าจูโจมเขาอย่างไม่ลดละ บัดยังไม่ยอมถอย คอยแต่จะบินวนไปวนมา รอหาทางจะดูดกินน้ำตาลของเขาให้ได้ หลังจากที่ต้องต้านลองชิงกันอยู่หลายนาที ฮานส์ก็ยอมปล่อยผีเสื้อปล่อยลมหายใจของมันไป

ปากผีเสื้อชนิดนี้เหมือนหมวก ความรู้สึกเวลาที่ปากมันแตะโดนนั้นจะเจ็บแสบเหมือนโดนเข็มแทง แต่โดนมันปลือกตาก็ยังรู้สึกแสบไหม้ได้ ถ้าโดนผิวหนังที่หนายิ่งต้องถึงขั้นหน้าตาไหลพรากแก้มกันเลยทีเดียว

ฮานส์ลองหลับตา กะปรืบตา ดูว่าผีเสื้อจะยอมถอนปากแหลมๆ ของมันออกไปมั้ย ปรากฏว่าผีเสื้อแสบยังคงเกาะแน่น โนสโน แคร่ ยังคงพยายามดูดกินน้ำตาลจากตาของเขาแบบซิลลี่ๆ เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น

ซึ่งน่าสนใจมาก เพราะตามเกาะ ตามรังควานแบบนี่ ถ้าไม่ใช่ฮานส์ อาจโดนฝ่ามือหรือทนต์จนกลายเป็นวิญญาณผีเสื้อไปได้ง่าย ๆ เรียกว่าหัวน้ำตาลจนใจกล้า

บ๊อบบิ้น เป็นไปได้ว่าในน้ำตาลตามนุษย์อาจจะมียาโรพิเศษที่เข้ายวนใจผีเสื้อพวกนี้เสียจนลืมกลัว

ยฮานส์เผยว่าไม่ใช่ผีเสื้อเท่านั้นที่แอบกระแทกเหยื่อหรืออยากกินน้ำตาลตามนุษย์ ฟังก็เช่นนั้น

ในปี 2009 ฮานส์และทีมวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (Chiang Mai University) ก็ได้ตีพิมพ์ผลิสรส์สปีชีส์ของผึ้งและชันโรงที่มีรสนิยมชอบเบิบน้ำตาลตามนุษย์ลงในวารสาร Journal of the Kansas Entomological Society

ว่าแต่ทุกอย่างนี้ แค่เพื่อ "เกลือ" เท่านั้นหรือ นี่คือสิ่งที่ควรจะลองมาวิเคราะห์กันดู

สิ่งแรกที่ต่อถาม ก็คือ อะไรคือจุดมุ่งหมายของการดำรงอยู่ของผีเสื้อกลางคืน ซึ่งคำตอบมันชัดเจนอยู่แล้ว ก็คือเพื่อหาคู่ และสืบต่อเชื้อสายวงศ์ว่านว่านครือ

นั่นหมายความว่าผีเสื้อหนุ่มจะต้องหาทางมัดใจสาวๆ เพื่อเอามาเป็นคู่ดูนาหงษ์ให้ได้จะได้ผลิตทายาทผีเสื้อรุ่นใหม่ออกมาสืบสานต่อสปีชีส์ต่อไปไม่ให้สูญพันธุ์

และเพื่อเอาชนะใจผีเสื้อสาว ผีเสื้อหนุ่มจะต้องกินโป่งขดแห้งหรือ ดื่มน้ำตาล หรือแม้แต่ทะเลวอจี้ เพื่อหาเกลือจำนวนมหาศาลมาเก็บสะสมเอาไว้เพื่อจะเอาทำเป็นสินสอดหมั้นหมยที่เรียกว่า nuptial gift ใช้กับผีเสื้อสาวในตอนขอผสมพันธุ์ เพื่อให้สาวใจยินยอม

ซึ่งสินสอดสายเกลือที่ว่า สาวเจ้าบางตัวก็อาจจะเก็บเอาไว้กินเล่นเล่นๆ ใจกันเองในช่วงผสมพันธุ์ หรือบางตัวก็อาจจะยังประหยัดเอาไว้เพื่อส่งต่อไปให้รุ่นลูกเป็นต้นทุนในการเริ่มชีวิตใหม่

จินตนาการกลยุทธิจับหญิงที่ต่อทั้งเลี้ยงภัย กินดินกินน้ำตาล แค่เพื่อหาเกลือเอาไปเก็บไว้เอาใจสตรี กลายเป็นเลิฟสตอรีแบบอื่นๆ คณะแผนความมุมุมเคอร์ได้เต็ม

อย่างไรว่า ถึงแม้หน้าตาจะสวยงาม ปีกก็สดใส แต่ระหว่างทาง ไม้รู้หน่องไปเกาะ ไปดูดอะไรมาบ้าง มีเชื้อโรคอะไรติดมาหรือเปล่าก็ไม่รู้

แม้จะอินกับความมุมุมเคไอน แต่ถ้ามาเกาะแกะตามผมละก็ ต้องจอบฝ่ามืออรหันต์!!! ●